

PRESENTACIÓ

L'any 2013, sobretot la gent de les terres de l'Ebre, però també altres afectats, prengueren consciència del risc per a la salut que comportava l'existència del magatzem submarí de gas situat a les immediacions d'Alcanar i Vinaròs, una vegada començaren els primers moviments sísmics a la zona. El projecte fou batejat amb el nom de Castor i, amb els terratrèmols, l'impacte de la plataforma va ocupar tota l'atenció mediàtica del moment, amb manifestacions, protestes i queixes per part d'un ampli sector de la població afectada i la solidària. El soroll de fons va aconseguir destapar molts aspectes defectuosos del projecte, emmascarats amb escandalosos procediments a l'ombra per part d'empresaris i polítics involucrats, tal com Jordi Marsal exposà i argumentà molt bé en el llibre *Castor: la bombolla sísmica* (Edicions Saldonar, 2014).

En aquella època vaig començar a escriure diversos contes on apareixien algunes de les víctimes accidentals de la plataforma de gas i les conseqüències derivades en la vida rutinària de la gent. Així, partint de fets reals, vaig trenar algunes històries de ficció, cercant respostes a preguntes vitals:

- L'aparició inusual de tintoreres a les platges del nord de Barcelona, ¿pot tenir alguna cosa a veure amb la plataforma del gas? La presència de taurons en zones de bany podria haver ocasionat una cadena d'accidents que requeria la participació dels serveis d'emergències. ¿És creïble?

- Era d'una evidència demolidora el risc real dels moviments sísmics quan la plataforma de gas funcionava. Els concursos de castells de les Terres de l'Ebre, ¿podrien estar amenaçats pels terratrèmols? I deixant de banda el món casteller, ¿la vida de les persones del territori estava amenaçada per l'activitat del Castor, sota el perill de la catàstrofe imminent?

- Quan una bona part de la gent malvivia, perquè cada vegada era més difícil arribar a final de mes, ¿com podia acceptar-se la inclusió en els rebuts del gas dels costos de paralització del projecte Castor? ¿Com podria reaccionar el sector de la població afectat per la pobresa energètica amb aquest impacte econòmic no assumible?

- Les Terres de l'Ebre han patit desastres naturals i desgràcies associades a l'activitat industrial i turística de la zona (des de l'accident dels Alfacs, passant pel risc nuclear, fins la proliferació d'espècies invasores al Delta, sense obviar el minitransvasament del riu o els casos dels *corralitos* financers). ¿El Castor va ser el darrer sinistre de la zona? Els desastres mediambientals patits darrerament com a conseqüència del canvi climàtic, els accidents a la zona del polígon químic tarragoní, els incendis i les fuites en empreses són senyals posteriors i recents prou reveladors.

- Amb l'aturada del Castor, ¿s'ha acabat el bròquil? ¿O continuaran les prospeccions geològiques a la recerca d'or blanc, negre o dels colors que sigui per fer nous negocis a les principals llotges del país? ¿Qui pagarà el desmantellament de la plataforma? ¿Seran els jutges els que sortiran als rescats dels depredadors financers i obligaran a que paguin justos per pecadors una vegada més, camuflant els costos en el rebut de ves a saber què? Les sentències emeses pels tribunals en els casos més complexos com els de corrupció política, el procés català per a la independència, els delictes sexuals (com el de la manada), el cas dels joves d'Altsasu, o la resposta a la fugida del rei emèrit, per posar alguns casos, són prou evidents com per semblar la desconfiança, i no passa res! O sí que passa: només cal veure com les portes giratòries donen voltes i més voltes, i els sous dels directius de les principals corporacions del gas i de l'electricitat (exministres, expresidents del que vulguis, etc.) s'inflen mentre s'apugen els preus del gas o el rebut de la llum, i ells encara s'estarrufen. I nosaltres, a pagar i callar!

Han passat alguns anys, i han passat tantes coses des d'aleshores que podria semblar que el cas és un tema menor; o que està tancat, amb més preguntes que respostes. Altres temes han agafat el relleu i major preponderància: des del procés polític per assolir la independència de Catalunya, que ha acabat amb presos polítics i exiliats i

amb una repressió contra persones i contra les institucions catalanes per part de l'estat espanyol, fins a la pandèmia pel Coronavirus del 2020 que ha generat una catàstrofe sanitària, econòmica i social a nivell mundial del tot inimaginable. ¿Cal preocupar-se de nou pel cas Castor? En el moment d'escriure aquestes paraules, el cas Castor està força esbravat, només de tant en tant apareixen notícies a la premsa sobre els recursos per als costos de manteniment o de desmantellament: qui ha de pagar què, a qui cal indemnitzar, què cal retornar als consumidors, i temes redundants per l'estil. Mentrestant, les Terres de l'Ebre especialment, però bona part del territori català (i del món) ha patit, pateix i continuarà patint les conseqüències del canvi climàtic. L'aparició dels temporals Glòria i Filomena, només com a exemple paradoxal, ha fet estralls. La barra del Trabucador del Delta ha estat literalment aniquilada i, malgrat la restauració immediata, la sensació que hi ha és de manca d'actuacions suficients per fer front al següent episodi que, quan arribi, escombrarà tot el que trobarà al seu pas (com ha fet al Delta, al Francolí o a la Tordera). No, el Castor no és, malauradament, el darrer sinistre de la zona. Els fenòmens de la natura són predictibles; no del tot, però sí incontrolables, si més no en part. Els danys a causa de l'actuació desmesurada de l'home són més controlables, però sempre són menyspreables, i estan envoltats de la impunitat que permet portar-los a terme. Com va passar amb la plataforma de gas. Tot i que ara el Castor sembla estar sota control, millor no refiar-se'n, continua allà, com un monstre dorment: el drac de Sant Carles de la Ràpita.

Amb la publicació d'aquestes històries inofensives, voldria mantenir l'estat d'alerta activat. Han passat més de vuit anys, i no sé si n'hem après prou. En qualsevol cas, són relats de ficció per reflexionar i també per distreure's. Confio que pugui aconseguir aquestes fites: distracció i reflexió en nom de la cultura, en temps de greu crisi. Però abans, perquè sigui possible, ha estat del tot imprescindible la implicació en el projecte literari de dues persones a les quals vull agrair la seva dedicació, participació i entrega, i també per fer-lo millor. Són l'il·lustrador, l'amic Josep Giró, que ha sabut donar imatge als personatges que he creat per tal que pateixin els sotrats del Castor. I l'editor Jaume Huch, l'amic patumaire, sense el qual no

tindríeu el llibre, fet gairebé com una peça d'orfebreria, a les mans. A ells, doncs, el meu agraïment sincer; i a vosaltres, lectors, també. Sense la vostra contribució, les històries explicades aquí no tindrien sentit. Desitjo que les gaudiu i, si pot ser, que hi reflexioneu, que us sacsegin. Ai, el Castor! Ull viu! *Gas a fons* hi és per recordar-nos-ho.

JOAN COMPANYY I ARPA
Barcelona, gener de 2021